

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., sicer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 28. septembra 1853.

List 78.

Zlate pravila za kmetovavce.

(Spisal K. Fišer, fajmošter.)

„Naprej!“ je sedaj tudi glas kmetovavca. Kdor si dan današnji ne prizadevuje s časom naprej iti, bo kmalo za drugimi zaostal in nazadnje celò opešal. Tukaj, dragi kmetovavec! ti podam nekoliko zlatih pravil; beri jih marljivo in ravnaj se po njih; bodo ti v veliko pomoč v tvojem napredku.

1. Obracaj vedno eno oko gori in eno doli, to je: moli in delaj!

Od zgor pride blagoslov tvojemu gospodarstvu; od zgor ti doide zaupanje v tvoje serce. Vsega tega ti je potreba, dragi moj kmetovavec! Al kakor kmetovavec imaš tudi tukaj doli na zemlji svoj poklic; zato obračaj svoje oko tudi doli, na svojo hišo, na svoj dvor, hlev in skedinj, na polje in travnike!

Če edino le kviško se oziraš, se lahko spotakneš in padeš; če pa le samo na tla gledaš, se boš poživinil.

Slabo se ti bo godilo, ako ne gledaš doli; še slabši pa, če svojega pogleda ne povzdiguješ kviško; popolnoma slabo pa, če ne gledaš ne gori ne doli, ampak le slepo v svet zijaš. Mnogo jih le v svet gleda; glej, kako jim gre, in izgleduj se nad njimi!

2. Ne sramuj se dela!

Verli gospodar, akoravno ima poslov dovolj in bi zamogel le zapovedovati, mora vendar znati, vsako delo prilično v roke vzeti in vsako reč lepo opravljati. Ako gospodar ne zna delati, in ne vé kako se to ali to v roke vzame in stori, ali če se pri delu nevkretno véde, se mu bo družina smejala, in nihče ga ne bo od nje več prav spoštoval. Tudi družina ne stori vsega prav, zato ker noče ali pa ne zna; tu se mora gospodar sam dela lotiti, da ji pokaže kako in kaj. S tem osramuje družino, ktera se bo sčasoma bolj v delu izurila in bolje delala, ker se prepriča, da gospodar sam delo razume in zna. Prigovor ne pravi zastoj:

„Ako hočeš, da hode vse na uhár,
Bodi sam sluga in gospodar.“

Vadi tudi svoje otroke delati, zakaj: postopanje je začetek vsega zlega.

3. Porsod imaj oči, da ne pojde tvoje gospodarstvo rakove poti.

Neki kmet, pri katerem je šlo gospodarstvo bolj nazaj, kakor naprej, se pritoži zavolj tega pri neki stari ženi, ktera je za copernico veljala. Bila je pa le pametna žena; ona reče kmetu: „Ako je tako, vam hočem kmali pomagati.“ Kmet ji odgovori vesel: „Če le morete in hočete; iz serca vam

bom zato hvaležen.“ Žena odgovori: „Dati vam čem en pomoček; toda vam povém, gotovo bo pomagal, če boste natanjko spolnili, kar vam bom velela.“ „Pri moji véri, da bom“, se kmet berž zakolne. Na to mu reče žena jutri spet priti, da mu bo pomoček povedala, in kako ima z njim ravnati. Zgodaj drugega dne prisopi radovedni kmet k ženi, od ktere dóbi neko zapečateno škatljico s tem pogojem, da mora vsaki dan trikrat, to je: zjutrej, opoldne in zvečer s to škatljico v klet, kuhinjo, hrame, na kašče, v hlev, skedinj, na polje, z eno besedo, tje povsod iti, kjer njegova družina dela. Če bo to devetkrat devet dni storil, naj škatljico kje zakoplje, toda mora tudi potem še zmirom svoje obhode opravljati, in čez ene kvatre bo vidil, da gré njegovo gospodarstvo na bolje.“

Kmet tako dela, kakor je bila žena velela, pa kmalo zapazi tu in tam veliko nemarnost, v hlevi tatvino in slabo gleštanje živine, na polji slabo oranje, nerodno trošenje gnoja, v skednji, da se žito ne mlati čisto, več ali manj tudi krade. Zdaj se mu oči odpró, tako vidi, da do zdaj ni svojega gospodarstva prav pregledoval; zato sklene prihodnjič bolj priden in marljiv biti. Od zdaj se mu ni več slabo delalo, ne več kradlo. Ženi dá škatljico nazaj, in se ji prav lepo zahvali za coperniško pomoč, komur je kaj tacega treba, naj ravno tako stori!

4. Rajtaj natanjko pri svojem gospodarstvu!

Prerajt je gospodarju neizmerin dobiček. Če rajtaš, boš zadel na marsikteri pogrešek v svojem gospodarstvu, in ga boš sčasoma popravil. Po rajtingi boš zvedil, koliko da veljá jajce, kokoš, gos, krava, funt masla, tele, vol, konj, mernik žita, cent sená, detelje itd., in kako zamoreš te reči bolj kup pridelati. Če vse natanjko prerajtaš, boš zvedil, koliko imaš dobička na leto, koliko stroškov, in doklej boš prišel v enem letu, al boš prišel na slamo ali na pernico.

5. Ravnaj s svojimi posli kakor oče s svojimi otroci. Ako pa to ne pomaga, bodi oster. Ako pa tudi to ne pomaga, odpravi jih iz svoje hiše.

Povsod se tožbe slišijo, da so posli dandanašnji zelo popačeni. Tukaj ne bom preiskoval, kdo in kaj je tega vzrok, pa vendar to vé, da tudi marsikteri gospodarji niso proti svojim poslom taki, kakoršnji so bili njega dni. Gospodarstvo ne more biti brez družine. Družina je tvoj pomočnik; veliko ti zna pokvariti, ako je nečimerna in hudobna. Z lepo boš pa pri nji večidel več opravil, kakor z gerdim, zato jo kušni po očetovski ljubezni k svoji hiši privaditi. Poslu moraš dostikrat svoje naj dražji blago — svojega otroka izročiti; hudoben posel ti zamore vsega pokvariti.

Tam kjer očetovska ljubezen ne pomaga, ondi mora ojstrost pripomoči; al ona le malo kadaj dobri sad donéše.

Stari prigovor pravi: „Kakor gospodar, tako hlapec“, in to je res. Še se najde tu in tam dovelj dobrih poslov; skoraj bi rekel, da ne veliko manj, kakor dobrih gospodarjev. Še vseskozi se posli najdejo, ki že po deset in še več let pri enem gospodarju služijo. Poredin posel ni rad v službi dobrega gospodarja.

(Konec sledi.)

Narava je učiteljica človekova v dobrem in hudobnem.

Gotovo je, da človeka prva učiteljica je bila v vsem narava — to je, druge stvari so mu bile učenik.

Pajk ga je učil tkati; riba mu je vdahnila prvo misel čolnica; na goski in raci je vidil jadro. Visoka palma ga je učila staviti stebre; košate drevéso so mu bile kazala, da je po njih podobil zidal tempeljne. Za gotiške turne mu je bila smreka predpoda. Ostro biče in ločje mu je pokazalo delati nož. Veličansko indiško drevó „pandanus odoratissimus“ imenovano, s svojim širokim narezljanim perjem ga je učilo žage delati; viličasto razkrojenje drevés mu je bila predpoda vilic, ternje pa izgled šivanke in sulice. Persti njegove roke so mu pokazali grablje. Koža in kožuhovna živine, kakor skorja drevés so mu sprožile misel na obleko. Členi njegovega lastnega trupla so mu bili predpoda mnogoterih mašin.

Še dalje bi znali razlagati take izgledé, al nadjamo se, da so ti umnemu človeku in prijatlu nature zadosti prepričati ga, da natora je bila povsod prva učiteljica človekova, ki mu je kazala, kako naj počné to in ono, da si omisli in zgotovi, kar mu polajša in oslajša življenje.

Nič pa ni za take premišljevanja bolj vgodno, kakor življenje še otročjih priprostih narodov, kateri, kakor na priliko Indianci, so še dandanašnji stanovniki prvotnih gojzdov — otroci po vsem skoz in skoz. Kdor divjaka tistih samotnih gojzdov in puščav pazljivo zasleduje, kmalo bo najdel, kako on v vsem posnema le izgledé nature.

Kar vidimo v unanjih stvaréh, vidimo tudi v notrajstvu človeka. Iz naturnih glasov se je storil jezik, ee je storila glasba ali muzika. Spomnimo se le na kukovico, na žerjava, na vrano, na krokarja itd., — in očitno nam bo, da njih imena so še dandanašnji prvotni naturni glasovi. Spomnimo se na tulenje groma in na piš viharja, in čudili se ne bomo, zakaj da boben in pišal najdemo pri vsih priprostih divjih narodih, — iz pišali pa je izšla pozneje gotovo prva misel na naše sedanje orgle. Naravno je tudi, da še preprosti narodi pojó svoje pesmi le v mičnih glasih (Molöne), — oni so glasi samotnega gojzda, so glasi slavčika in družih pevalic, ktere prepevajo sladke melodije v gaji tihem.

V neizmerno globočino bi zašli, ako bi hotli na vse strani dokazati razodevanja narave! Kar smo dozdej povedali pričuje obilno, kaj je človeku veličanska narava — stvar modrega Gospoda nebes in zemlje!

Natora pa je človeku tudi izgled njegove naravne obnaše. Pogledjmo v sveto pismo, slušajmo govoriti Izveličarja našega, kako pogostoma zadenemo na prilike in izgledé, ki nam jih On stavlja iz nature! Prilike od lilij na polji, od sejavca in semena, od zgubljene ovce, od goričnega zerna, od mravlje itd., — kako globoko segajo v serce človeku in kako blagodarne so mu že bile! In zakaj? Ker so jezik mile narave same, — ker po njih tudi preprosti človek zapopade, kar mu serce pre-

tresa. Izgled je tisti jezik, ki je vsakemu razumljiv, ki ne potrebuje nobenega tolmača — ki je veliki pridigar, čigar beseda nikdar ne omolkne. Al dosti od tega, — dosti smo prepevali slavo naravi. Čisto zercalonjeno se kali? Zakaj? Zato ker tudi spačenost in razvada izvira iz ravno tistega studenca, iz kterega človek zajema spodobnost in lepo naravno obnašo. (Konec sledi.)

Starozgodovinski pomenki.

Razložil Davorin Terstenjak.

IZ ROKOPISA: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

(Konec.)

Povést, da je solnčni Bog svoje kraljestvo zgubil, ni samo od Gangesa do Drave se razširila, tudi na Severu jo najdemo, in sicer pri Litvanih. Znamenita je ta okolščina, da se več življev basnoslovskih litvanskih na noriških rimsko-slovenskih najde, katerih pri drugih slavenskih plemenih zastoj iščeš. Učeni Narbut (I. str. 127.) nam je litvanske povésti nabral; mi posnamemo važnije: „Postopje solnce je ležalo proti jutru“, primeri: „Indra Orientalem plagam regit“. „Iz tega se je peljalo vsaki dan na zlatih kolih“, primeri: „Indra umkreist im goldenen Wagen die Erde“. „Trije konji, srebern, zlat in demanten so kola privlekli“, primeri: „Indra Harivahana“. „Sani (draki) in čermani (Zauberer) so enkrat solnčna kola podnevi navalili, postalo je mrakljenje neskončno; vse se je prestrašilo, ter prosilo, da ljubo solnce v vojski ne podleže“, primeri: „Demoni (hudi duhi) in oriaši so Indrata premagali in le na prošnjo Višnutovo je dobil spet kraljestvo nazaj; zato se nam verjetno zdí, da nad bigo leteči Merkur je Višnu sbratitelj in prijatelj Indrata, njegov pokrovitelj, kar tudi ta okolščina potrdi, ako pogledamo, da podoba ima desnico v pokrov in v brambo raztegnjeno.

Višnu se veli v svoji človečji Avatari Kéršna, in skoro bi verjel, da je slovenski kres (kers po prestavljenju kres, kakor vreteno namesto vrteno), kateri na staro solnčno službo in častje opominja, ponjem ime dobil. Že smo rekli, da celtiški prebivavci Galie so solnčnega boga imenovali Granver; v Irlando so mu rekli Grian, Greine (glej: Valancey pri Stollbergu Gesch. d. R. Jesu I. 390.), zato se junaki v šotiških pesmah velijo Mac-Greine, to je: sini solnce.

Toliko smo dozdej najšli sledov od Indratovega častja, kar nam nov dokaz daja za slovenskost Noričanov in Panoncev, in kar sopet potrdi, da so rimski spominki (monumenti) plod slovenske moči in umetnosti.

Pa zakaj ne najdemo nobenega slovenskega napisa, ker so vendar Slovenci pisati znali, in v umetnosti sloveli, kakor nam spominki kažejo, bi morebiti kdo utegnil nas vprašati? Hočemo tudi na to odgovor dati.

Kako dobro so bili Rimljani si svoje naloge in svojega poklica svesti, vés njim podverženi svet porimčiti, se vidi preočito iz Plinia (Histor. nat. 5. 39. *) Rimljan je v vsih pglavitnih mestih podjarmljenih narodov vstrojil propagando, ktera ni samo mreže razprostrala vladnih in političnih uredb, temoč tudi rimsko izobraženje in rimski jezik je razširjevala. Po zgubitku politične in družtvenesamostalnosti so narodiskoro vidili pad svojega jezika. Tudi

*) Plini takole pravi: „Italia numine Deum electa, quae sparsa congregaret imperia, ritusque molliret, et tot populos discordes ferasque linguas sermonis commercio contraheret, colloquia et humanitatem homini daret, breviterque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret“.

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., seer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, seer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 1. oktobra 1853.

List 79.

Gospodarske skušnje.

(*Skušnje o grojzdni bolezni*) naznanja iz Štajarskega ondašnji časnik kmetijske družbe, iz katerih važniši reči povzamemo. Vredništvo modro opominja vinorejce, da naj zvesto pazijo in zvedbe na znanje dajejo: kje, kako in kdaj se prikazuje bolezni, ker to je prvo, da lastnosti bolezni spoznamo; potem se le in iz veliko tacihi zvédb se bojo dali vzroki njeni in pripomočki znajti. V brajda se naj raji prikade tertja bolezni, in bolj ko so terte na soncu in poleg zida pod strešjem, raji jih napada. Štajarski vinorejci meni, čeravno terta potrebuje le celó malo mokrote (vlaže), ker vino je stanoviten sovražnik vode, ji vendar prevelika suša o tisti dóbi škodje, ko se več soka v nji izdeluje in ko se terde jagode imajo mečiti. Ako takrat nima potrebne moče, ne more zoriti, tedaj začne vneti, se zgérbi, in kakor umirajoče truplo zapade plesnivosti itd. To preobilno sušo od tert odverniti, so začeli nekteri vinorejci (tudi v vertu kmetijske družbe v Gradcu so to skušili) terte pridno z vodo polivati, in že bolešno grojzdje se je spet zboljšalo in zdravo ostalo. Se vé da polivanje tert v celem nogradu je malokterikrat mogoče. Škropenje z žvepleno vodo in apnéncat ni nikjer nič pomagalo.

Dalje so skušnje učile, da so terte toliko bolj bolezni podveržene bile, kolikor višji in stareji so bile, — kolikor bolj jih je odkrite od perja sonce prepekalo; v teški poverh s skorjo pokriti zemlji so terte bolj boleale, kakor v rahli, ker taka moč lože skoz sé spuša. Terte na brajdah pokrivati s košatimi vejami, je ohranilo terto zdravo. Poznejji plemena, posebno Trolingar, muškati in šilher (Wildbacher) so bolezni veliko bolj podveržene od zgodnjih. Na ravno tisti terti so bili nekteri grojzdi bolni, nekteri popolnoma zdravi, zlasti taki, kiso bolj zdolej proti zemlji viseli. Če je nograd s tertami gosto zasajen, je bolezni bolj obvarovan bil, morebiti zato, ker se zemlja ne more popolnoma izsušiti. Škodljivo je tersju perje oberati. Če se je terda skorja po zemlji naredila, naj se berž okoplje.

(*Zoper kuge, ktera med perutnino v več krajih hudo razsaja*), so se s soljo vred roštane brinjeve jagode in med pičo bolne živali pomešane, tu in tam koristne poterdile. (Kaj pa, če žival več ne je?)

(*Čbele so tudi za sadjorejo koristne*). Čbela pomnožuje rodovitnost vsih koristnih rastlin, zato ker polajša oplodenje njihovega cvetja. Sadni vert, v katerem ali blizu kterega čbelnjak stoji,

bo vselej več sadja imel, kakor ravno tak pa delječ od čbel preč. Marsikteremu sadjorejcu so že pridne čbelice k obilnišemu sadnemu pridelku pripomogle, brez da bi bil zato vedil.

Zlate pravila za kmetovavce.

(Spisal K. Fišer, fajmošter.)

(Konec.)

6. Ne bodi skop, kjer ni treba.

Skopost ondi, kjer je ni treba, je le škoda. Ne bodi skop proti svojim poslom ali delavcom. Sej boš zavoljo tega le ti škodo terpel. Slabo ti bodo delali, škodovali pa, kjer bodo le mogli, ali saj škode ne overali, kjer bi jo zamogli. Daj raji pridnemu delavcu en groš več in bolji hrano; desetérkrat ti bode povernil; posebno ob žetvi je na to paziti, kjer se mora pridni in delj časa delati, da se žito prej in brez škode pod streho spravi. — Ne bodi skop pri napravi dobrega orodja, z dobrim orodjem vsak raji dela, se več opravi, in delo je tudi boljši. Z dobrim drevčesom boš svoje njive boljši preoral, kakor s slabim, in živina ne bo toliko terpela. — Ne bodi skop pri živinski klaji. Dobro rejena živina ti več dobička donša, kakor na pol lačna. Ako rediš svojo živino dovoljno, ti ne gré piča v zgubo; zametuješ pa še to, kar ji pokladaš, če jo slabo in le na pol rediš. Na pol storjeno ne velja nikjer nič.

7. Bodi zjutrej prvi na nogah, zvečer pojdi poslednji spat.

Ako tega še storiti nemoreš, nisi še ne pravi hišnik, ne pravi gospodar. Ravno zjutrej in pozno zvečer je treba pri umnem gospodarstvu nar bolj paziti, da se kaj narobe ne naredi. Ako tako ravnaš, boš marsikaj nerodnega pri družih, pri sebi pa večkrat kako škodo zabranil in overl.

8. Počni vse o pravi dóbi, in ne zanemarljaj pri kmetijstvu dela o pravem času.

Leto berž mine; mine spomlad, poletje, jesen in zima, in z njim preteče ravno tako urno tudi stanovitni krog kmetijskih opravkov. Pri kmetijstvu ima vsako delo svoj čas, in se mora le takrat, ne pa drugikrat opraviti; drugikrat bi se le slabo, ali pa celó ne dalo opraviti. Dostikrat se mora delo hititi, včasih pa tudi odložiti. Zato pazi skerbno, da ne zanemarljaš pravega časa. Vsaka zanemara ti zná škodovati. Ti si nemoreš ne časa ne vremena odmeriti, kakoršnega bi rad; vzeti moraš, kakor pride. Zato pa tudi glej in čuj, da ne zanemarljaš vgodne dóbe in ne zamudiš pravega časa, in nevgodnega ne porabiš. Hudi nasledki radi pridejo.

9. Bolji je, da imaš menj pa dobro rejene, kakor pa veliko in slabo rejene živine.

Tudi pri živinoreji velja stari prigovor: „Obračaj plajš po vetru“. Tukaj je govor od piče. Marsikdo si je sam kriv, ako ima premalo piče. Ni ti v dobiček, pa tudi v hvalo ne, ako imaš več živine kakor pa piče (kerme). Neumno bi bilo, ako se s sedmérih suhimi kravami bahaš proti svojemu sosedu, kateri jih ima le petero, pa dobro rejenih. Idi in primeri mleko od svojih sedmérih krav z dobroti in mero sosedovih krav in kmali se boš prepričal, da si na krivi poti. Ali pa pokliči pravičnega mesarja, da bo tvoje krave in pa sosedove cenil, in sopet boš v svojo lastno škodo zvedil, da tvojih sedmérih krav ni toliko vredno kot unih sosedovih petero. Poglej gnojnice sosedovo in svoje, tudi tukaj boš velik razloček zapazil, da je sosedovo veliko več vredno od tvojega.

10. Ne daj gnojnice brez koristi odtekat.

Ptuji tičjek „guano“ je dober gnoj, toda drag. Gnojnica je tekoč guano, katere ti ni treba drago plačevati. Tožiš, da nimaš gnoja, in nar boljšega ne porabiš, kakor mu gré. Pomisli, koliko več gnoja bi lahko vsako leto pripravil, glej, koliko se ga pri tvojem kmetovanju vsako leto pokvari in pogubi! Pri gnoji začni umniš gospodariti, -- boš vidil, da si boš kmalo opomogel!

Narava je učiteljca človekova v dobrem in hudobnem.

(Konec.)

Podajmo se še enkrat v tamoto puščav in divjih gojzdov, kjer bivajo preproste ljudstva. Moritev in klanje tu neprenehoma divja v grozni samoti! Sinek zapuščenega gojzda, Indianec, je zvest obraz divjega prebivališča. Kamorkoli se ozre, vidi stvari v vednem vojnem razporu. Ni čuda, da to, kar vidi, mu je izgled, po katerem se tolikanj bolj ravna, na kolikor nižji stopnji je duh njegov. Zatorej kolje človek človeka, kakor zver zverino, — zato je v vedni vojski s sosedom svojim. Zares je ročno zapazil v tem vso grozovitost narave! On, ki se vsak trenutek ima bati, da ga iz skritega berloga ne napade kervožejni jaguar ali strupena kača, postane sam jaguar in kača, da mori svojega brata. Ob Orinoku prebiva gerdo ljudstvo Otomakov in Jarurov — izveržek človeštva — kakor Humboldt pravi, sovražno kmetijstvu, vživaje le mravlje, smolo in pèrst. Z nepopisljivim poželenjem pijejo tudi nekteri narodi kri pobitih sovražnikov svojih. Nič boljši niso kakor kervoločni ris. Drugi morijo brez orožja na videz in vendar so vedno pripravljeni za mor svojega brata, da mu strašni strup „urari“ imenovan in pod palcovim nohtom skrit, vtisnejo kamor bodi v truplo. Opominjajo nas oni na strupeno kačo klopotačo, ki biva v divjem gojzdu Savanskem. Al se smemo tedaj čuditi, da preprosti človek vedno grozovite izgleda pred očmi, razmesarja vjetega sovražnika in ga sné? Zver njegovega gojzda mu je dan na dan učiteljca o tem! Ko je nek popotnik v Brasilii take pesjane vprašal po vzroku toliko grozovite sile, da človek človeka jé? je dobil odgovor: „je vendar boljši sneden biti, kakor brez prida sognjiti“. In zakaj naši topovi tisuč in tisuč nedolžnih ljudi pomore v vojskah? Ozrimo se na nebo, — kak strele švigajo, in grom in tresk razsaja, ki požiga poslopja in kar najde v njih, — ali ni to izgled, po katerem se je prva vojska osnovala? Vendar kak napčno je razumel človek naravo! Divja zver mori, da se nasiti in si gasi vrojeno žejo po kervi — le človek mori iz peklenškega mika! Tako razločuje slavni pesnik morjenje človeka od morjenja zverine.

Divji prvotni gojzd nam daje še drug izgled v rastlinstvu, iz katerega vidimo, da je narava učiteljca tudi hudobnega, ako je človek prav ne razume. Menimo neko pleme brasilianske smokve (fige), ki se „cipo mata-dor“ ali morivna ovijavka imenuje. Burmeister nam nje rast grozopolno popisuje. Ovija se ta rastlina po gojzdnih drevesih tako terdo, da huda stiska overa sokotók v objetem drevésu tako dolgo, dokler mu ne vsahne krona in veja za vejo ne odpade. Tako stojite te drevési — živo objema mervto, dokler tudi ono ne pogine. Zadušeno drevó začne hitro gnjiti, se zgrudi; zadušivka še kakor pošast molí, kar more, svoje veje kviško, — ali deblo je podpora zgubilo, začne tudi sahniti in umerje. Ali ni to divjim Brasiliancom izgled prekanljivega kovarstva, prave zvijaške prijaznosti, potuhnjene zlobe? Toda divji Brasilianec prezre v tem izgledu pravi namen narave. Morivna smokva je tako vstvarjena, da rast in živež le najde v ti zvijači, — človek pa nima iskati obstanja svojega v zatiranju in moritvi bližnjega. Narava ni terdoserčna v svojem notranjem bitstvu, — le človek tolmači njeno ravnanje po svojih nagibih in svojih mislih.

Če tedaj mislimo nespodobnost in hudobnost najti v naravi, smo jo le napčno razumeli. Čista, mila in brez madeža stoji ona pred nami — čudopolno delo neskončno modrega in dobrotljivega Stvarnika, ki na svetu ni ničesar napčno vstvaril. Le človek je kriv, ako mu popolnost most je učiteljca napčnosti!

(Po „Natur“.)

Življenje slavnih Slovanov.

XXII.

Jan Svatopluk Presl.

△ Slavni natoroznanski pisavec, dohtar zdravstva in učenik natoroznanstva v vseučilišču Pražkem Jan Svatopluk Presl se je rodil v zlatem Pragu *) 4. septembra 1791 v starem mestu v ravno tisti hiši (štetv. 470), v kateri je po 57 letih in 5 mescih (6. februarja 1849) zaslužno življenje sklenul. Oče, iglar in meščan Pražki, ga je bil svojemu rokodelstvu namenil. Modra zvijača materna pa reši natori iskrenega premišljevalca, znanstvu prekrasen cvet. Mati je namreč očetu djala, da je sinek za rokodelski nauk še preslab in pregovorí očeta, da sinka poprej v šolo pošilja. Ali komaj stopi mladenec v tretjo latinsko šolo, mu oče umrè, in rokodelstva ni nihče več v misel vzel.

Mladi dobroglavi Presl se je vedno pridno pridno učil. Ker se mu sčasoma natoroznanstvo posebno priljubi, in ker je še učenec modroznanstva z velikim veseljem različne zeli in živalice v znanstveni namen nabiral, mu je pametna mati dovolila, se za zdravnika učiti.

Dokler se je težkih nauk za prihodnji stan marljivo učil, je hodil tudi z mlajšim tudi slavno znanim bratom Karlom Boživojem v znanstveni namen zeliš in živalic iskat. Pri tem opravilu je pomagal svetovaje in delaje iskrenima, nauka žejnima mladenčama, obema na preveliko korist učenj rastlinoznanec V. B. Seidl.

Ondaj sta našla nekega dne pridna brata neko zel, ki je ni tudi učenj Seidl poznal. Še le po dolgem pregledavanju in preiskavanju se je uveril, da ni bila še nikjer popisana, in ji potem novo ime dal **).

Kmali po tej zgodbi (sušca mesca 1812) sta začela brata Presl na svoje nabrane in lepo posušene zeli na svetlo dajati ***). V šestih tednih je bilo šest zvezkov razposlanih.

*) Kakor so nadedi nekdaš Ljubljani „bela“ Ljubljana, tako so tudi Pragu „zlati“ Prag.

**) Coleantus subtilis.

***) Pod imenom: Vegetabilia cryptogamia boemica exsiccata. Pis.